

Вихідними позиціями для визнання деградації людського капіталу в аграрному секторі стало виявлення процесів поступового погіршення його якісного стану через втрату набутих раніше якостей сільськогосподарських працівників, їх кваліфікацій, навичок, знецінення нагромаджених знань та соціально-демографічний занепад протягом досить тривалого часу.

Список використаних джерел

1. Богиня Д.П., Грішнова О.А. Основи економіки праці: Навч. посіб. – 3-тє вид., стер. – К.: Знання – Прес, 2002. – (Вища освіта XXI століття).
2. Статистичний щорічник України за 2008 рік. Державний комітет статистики. За редакцією О.Г. Осауленка. – Київ: видавництво «Консультант», 2009.-.
3. Статистичний щорічник України за 2006 рік. Державний комітет статистики. За редакцією О.Г. Осауленка. – Київ: видавництво «Консультант», 2009. – 551 с.
4. Матеріали Держкомстату України. – <http://www.ukrstat.gov.ua>

Annotation. *In the article the necessity of recreation and development of human capital of village is proved for Ukraine. The analytical estimation of the modern state of human capital is done in the agrarian sector of economy, reasons of worsening of him in the high-quality state are analyzed, found out the most characteristic signs and reasons degradations, drawn ways of its overcoming.*

Key words: *human capital, labours resources, demographic crisis, migration, socially-cultural terms, unemployment.*

4

УДК 314.4

І.А. Цвігун, к.е.н., доцент ПДАТУ, м. Кам'янець-Подільський

СМЕРТНІСТЬ ПРАЦЕЗДАТНОГО НАСЕЛЕННЯ ЯК ЧИННИК ВТРАТИ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Проаналізовано динаміку смертності населення України у трудоактивному віці 15-59 років. Розглянуто відмінності у показниках смертності чоловіків та жінок. Встановлено досить високий рівень смертності чоловіків у працездатному віці та тенденції до зростання на майбутнє.

Ключові слова: *трудовий потенціал, населення працездатного віку, смертність населення, віковий коефіцієнт смертності, причини смертності.*

Постановка проблеми. Депопуляція населення, що склалась сьогодні в Україні притаманна майже всім Європейським країнам. Але якщо в Європейських країнах депопуляція в основному пов'язується з значним зниженням

народжуваності, то в Україні депопуляція відбувається під подвійним «тиском»: досить низька народжуваність та катастрофічно висока смертність. Аналоги українським показникам смертності населення можна знайти лише серед слаборозвинених країн, в більшості ж європейських держав, на відміну від України, середня тривалість життя на 12-15 років довша.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями рівня та причин смертності населення знаходяться в центрі досліджень українських вчених Е. М. Лібанової, О. П. Рудницького, В. Таралло, В. С. Штенко, І. О. Курило, І. М. Прибиткової, С. Пирожкова, Н. Рингач та ін.

Мета дослідження. Смертність є складовою відтворення населення і процесом людського розвитку. Але останнім часом занепокоює «помолодшання» смертності в Україні, особливо що стосується чоловічої смертності.

Вклад основного матеріалу. Поняття трудовий потенціал економісти і соціологи використовують сьогодні для характеристики терміну "людський чинник" в об'ємному вираженні. На сьогодні в Україні чисельність населення працездатного віку, яке є основною кількісною характеристикою трудового потенціалу становить 27,8 мільйонів осіб, що становить 60,6% всього населення країни. В 2008 р. в Україні померло 754,5 тисяч осіб з яких населення у трудоактивному віці становило 25% або 189 тисяч осіб. Протягом 1990-2008 рр. цей показник погіршувався. Кількість померлих осіб у працездатному віці збільшилась на 44% або 65 тисяч осіб і їх частка в загальній смертності населення зросла на 4 процентних пункти.

Високі показники смертності трудоактивного населення лягають тяжким тягарем на економіку України з одного боку внаслідок втрачених інвестицій у людський капітал, а з іншого – за рахунок втрати робочої сили в країні.

Ще більш драматична ситуація смертності населення в Україні відображається в диспропорції статевих показників смертності. Для співставлення показників смертності між статтями нами було взято кількість померлих жінок не працездатного віку, а у віці 15-59 років (рис. 1). В 2008 р. на 100 померлих жінок у віці 15-59 років припадало 270 чоловіків і їх частка в смертності населення даної вікової групи становила 73%. В 1990 році ці показники були нижчими, відповідно, на 1,5 п.п. та 20 чоловік.

В динаміці протягом 1990-2008 рр. показники смертності чоловіків і жінок у віці 15-59 років неспинно зростали і у 2008 році показники були мало не найвищими. Але найвищі показники смертності були зафіксовані у 1995 р, де кількість померлих чоловіків у віці 15-59 років становила 157 тисяч осіб, а жінок 57 тисяч осіб, що вище рівня 2008 року на 4%.

Досить вагоме значення має частка померлих у віці 15-59 років в загальній смертності населення в країні. У 2008 р. 39% усіх померлих чоловіків померло у віці 15-59 років. Аналогічний показник у жінок є значно нижчим, частка померлих жінок у віці 15-59 років у загальній кількості померлих жінок

становила 15%. В динаміці частка показників зростає, відповідно, для чоловіків на 4,5 п. п., а для жінок – на 2,5 п. п.

Вікові коефіцієнти смертності населення у віці 15-59 років для чоловіків у 2008 році становили 10,5%, що вище рівня 1990 року на 58%, а для жінок – 3,6%, що вище рівня 1990 року на 27%. Тобто, можна зробити висновок про зростання смертності населення у віці 15-59 років як в абсолютному, так і відносних показниках.

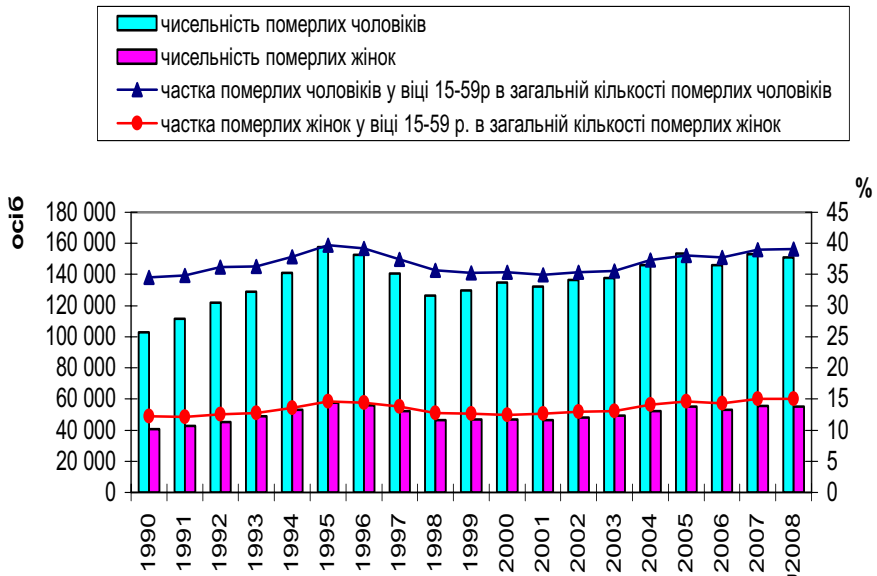

Рис. 1. Динаміка смертності населення у віці 15-59 р. в Україні

** Джерело: власні розрахунки автора за даними Державного комітету статистики*

На думку провідних учених-демографів України на смертність впливає як мінімум чотири групи чинників. Традиційно в нас кажуть про ті, які пов'язані зі станом медицини, рівнем життя і складнощами самозабезпечення сімей (оплата праці). Всі вони впливають на тривалість життя. Водночас у нас дуже багато передчасних смертей через причини, які можна усунути. Зокрема пов'язаних зі способом життя: палінням, алкоголізмом тощо. Особливо серед чоловіків [1].

Аналіз динаміки смертності населення трудоактивного віку в Україні у довготривалій ретроспективі висвітлює доволі жалюгідний підсумок боротьби українського соціуму зі смертністю цього вікового контингенту населення.

Нині параметри режиму смертності у трудоактивному віці одні з найгірших у Європі і поступаються лише Росії, де ситуація ще більш неблагополучна. На тлі зростаючого поліпшення показників життєздатності населення у країнах Західної Європи головною характеристикою сучасної ситуації зі смертністю населення трудоактивного віку в Україні є повернення показників режиму смертності дорослих чоловіків на позиції першого десятиріччя ХХ століття. Такий регрес рівня і тренда смертності чоловіків віком 15-59 років зумовлений значною мірою катастрофічними подіями української історії, які спотворили природну ходу закономірних змін процесу вимирання цього вікового контингенту [2, с. 56-57].

Висновки. Особливої уваги потребує смертність населення трудоактивного віку, оскільки на базі цієї вікової групи формується трудовий потенціал країни. При цьому з біологічної точки зору більшість смертей у цьому віці слід розглядати як «запобіжні», тобто такі, яких можна уникнути за умови своєчасної діагностики та якісного лікування. На нашу думку основні напрямки політики щодо покращання стану здоров'я і зниження смертності населення трудоактивного віку мають мати два полюси. З одного боку необхідний економічний добробут населення, тобто достойна оплата праці з метою забезпечення гідного життя, а з іншого – ефективне реформування системи охорони здоров'я та пропагування здорового способу життя.

Список використаних джерел

1. 50 мільйонів україно-китайців, або про особливості демографічного популізму українських політиків// Дзеркало тижня. - № 51 (779) 26 грудня – 14 січня 2010. – Електронний ресурс. Режим доступу <http://www.dt.ua/3000/3050/68172/>
2. Смертність населення України у трудоактивному віці (колективна монографія) /Відпов. Редактор Е.М.Лібанова. – Київ: Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, 2007. – 211 с.

Annotation. *The dynamics of death rate of population of Ukraine is analysed in age 15-59 years. Differences are considered in the indexes of death rate of men and women. It is set, high enough level of death rate of men in capable of working age and tendency to growth on the future.*

Key words: *labour potential, population of capable of working age, death rate of population, age-old coefficient of death rate, reason of death rate.*